

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

46938

SLOMŠEKOVO ROJSTVO

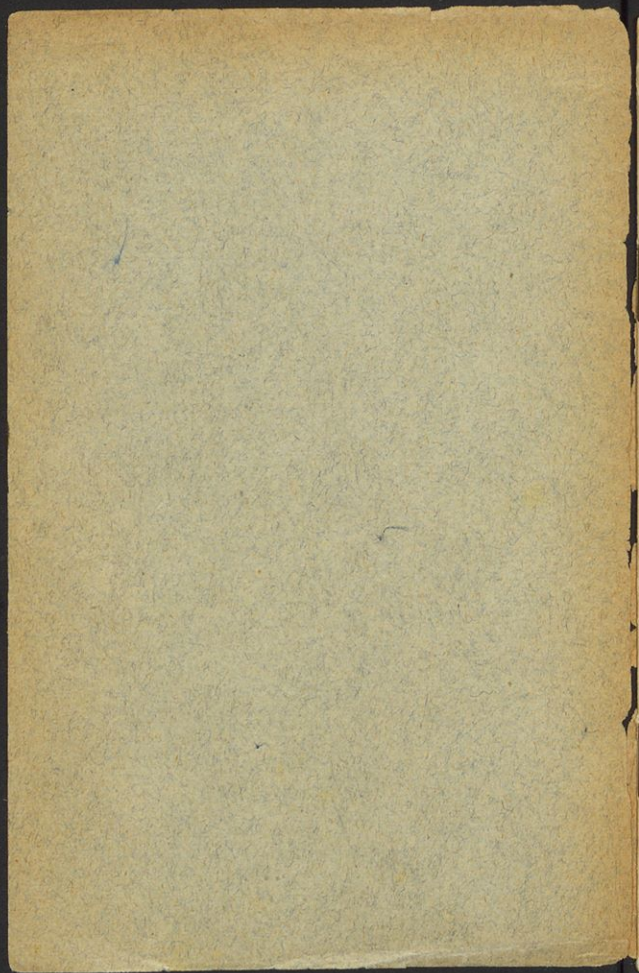

Dramatični prizori ob stoletnici njegovi.

Sestavil MIH. LENDOVŠEK.

Slomšekovo rojstvo.

Slomšek

46938

Osebe:

Deklamator

Marina, stara vdova

Trije angeli

Boter

Botra

Babica

} z novorojencem

Dva pevski zbora.

- Godi se na Ponkvi in na Slomšekovem domu v noči med
25. in 26. novembrom 1800.

030046063

1. prizor.

(Na Ponkvi pod milim nebom.)

Deklamator :

Na Ponkvi ura bije
in jarno poje zvon . . .
tak milo, tak veselo
nikdar do zdaj ni pel. —
Na vrhu tam nad Slomom
prijazen hram stoji;
Marina, stara ženka,
v njem celo noč bedi.
Marina, dobra mati, —
bolj skušene od nje,
bolj modre ni v župniji,
za boljšo se ne ve.

Že sedemkrat so češnje
ji kázale svoj cvet,
že sedemkrat čeriček
je pesem ji zapel —
odkar sta z ranjkim možem
šla drugič pred altar,
obhajala poroko
let zlatih petdeset.

Predlanskim god Martina
 je moža ji pobral —
 «le pridi skor za menoj»
 je umirajoč ji djal.

Ko letos je v jeseni
 na Vernih duš večer
 še čula glas čeriča,
 je milo zdihnila:

«Čeriček ti,
 čeriček ti —
 se meni zdi,
 da letos zadnjo
 poješ mi.»

Nocoj je vsa nemirna,
 nič ni zatisnila
 nobenega očesa
 to celo, dolgo noč.
 Je uro štela vsako,
 ki jo naznanjal zvon
 in vsakič zdihovala
 z globine je srcá:
 «O milostiv jim bodi,
 usmiljen, večni Bog,
 vsem dušam, ki na sodbo
 to uro stopajo!»

Zdaj zopet ura bije . . .
 dvanajst naštela je —
 na postelji se vzdigne
 o sveti polnoči . . .
 «Ne vem», si plaha pravi
 «to nekaj bo nocoj . . .
 takó, četud' sem stara,
 nikolj še ni biló.
 Bom vstala, šla bom gledat
 na zvezde, na nebó —
 izrednega se nekaj
 pripravlja to nocoj . . .»
 Je vstala, luč prižgala,
 svetilko majheno,
 k Mariji jo je djala
 tje na omarico.
 In z vodo blagosveto
 se verno poškropi,
 iz hiše vunkaj stopi
 pod zvézdnato nebó! . . .
 Le glejte jo — tu pride —
 Marina naša tu . . .
 Bog ve, kaj razodeti
 vam še nocoj želi . . .

(Deklamator odide. Marina nastopi od nasprotne strani.)

2. prizor.

Marina:

Mirno vse o polnoči,
nébo jasno krog in krog,
nič izrednega nikjer.
Zvezde, ljube zvezdice,
bolj so svetle, to je res,
kakor sicer jim navada,
naglo bolj trepečejo
žarki mili jim nocoj . . .

(Se obrača krog na vse strani.)

Tam na Slomu luč brli —
Pozno v noč, pri Slomskih to
jako redka je izjema . . .

(Zavpije vsa preplašena ter se obrne proti severoizhodu, kjer
se je močno zablisnilo.)

Jój meni, o jój, o jój!
Tam na vrhu Boča blisk,
v jasni noči čudna luč.
Glejte, glejte, gora vsa
giblje se in ziblje — ho! —
gore vrh razklepa se,

na stežaj se tam odpira.
 Iz razpoke švigne Vila
 žena *bela*, žena krasna,
 lepa, kakor angel božji.
 Vzdiga gor se v zrak visoko,
 veličastno tam pod nebom
 plava . . . lahno se obrača,
 zre na sever, na izhód,
 tje k zapadu bistro gleda,
 sem na jug obrne se —
 naravnost sem proti Ponkvi
 v sinjem zraku odleti . . .

(Na novo se zablisne, sila mogočno.)

Zopet blisk . . oh to je čudno . .
 to je na *Donački gori* —
 silna luč in vse v plamenu,
 kakor da gorela bi ..
 gora vsa . . .

zdaj iz plamena
 švigne vun visoko v zrak
 druga Vila, žena krasna,
 lepa kakor angel božji,
 vsa zavita v *moder plašč*.
 V krog okoli se ozira . . .
 nekaj išče ji okó —

ravno semkaj proti Ponkvi
v sinjem zraku odleti . . .

(Tretjič se zablisne, Marina zavpije:)

Jój, že v tretje blisk, — to vendar
groza je človeka — strah mi
dušo premaguje — ah!

vrh Pohórja vse gori,
vse v svetlobi, v žarni luči.
vse se ziblje in mají . . .
Nad vrhuncem gore zadnjim
tretja Vila, žena lepa,
vsa rdeča kot škrlat . . .
vzdigne se v zrakove kvišku,
se ozira krog in krog,
ravno črto proti jugu
proti Ponkvi odleti . . .

(Marina vsa omamljena se drži za glavo, po kratkem odmoru
nadaljuje:)

O Marina, o Marina
kaj si ti dočakala!
Kol'ke čudeže nebeške
videla si ti nocoj! —
Vem in dobro se spominjam:
moja stara babica,
let devetdeset so šteli —

Bog jim daj nebeško luč,
pravili so večkrat nam:

„*Vsakih tristo let razklene
in se odpre stari Boč,
in iz njega Vile svete,
žene lepe pridejo.
To so Vile-rojenice,
dobrohotne žene so,
blagor vsakemu detetu,
ki rodi se tisto noč.*“

(Marina se obrne proti Slomu in strmeča nadaljuje:)

Kaj je to? Kaj vidim tam?
Tam nad hišo Slomšekovo
svetla luč, nebeški žar,
tam se čudeži godijo . . .
glejte, glejte — kaj je to? —
O . . . to niso . . . Vile . . . to so
pravi *angeli nebeški*: “
prvi v belem je zavoju,
drugi v modri ves obleki,
tretji pa v rdečem svitu,
v sinjem zraku tam nad Slomom
plavajo . . .

(Marina vsa očarana strmi in nepremakljivo gleda na stran tje
proti Slomu. Čuje se petje iz ozadja:)

O Ponkva ti, o dragi Slom,
ti móža slavnega si dom —
oj slava tebi, slava!

(to petje se ponavlja.)

(Marina stopi na stran in vsa začudena gleda.)

3. prizor.

(Vidi se Slomšekov dom, njega rojstna hiša. Z višave dol na streho se spusti *prvi angel* v *beli obleki*, v rokah drži *srebrno liro*.)

Angel.

(govori počasi — slovesno:)

*Budil boš s petjem svoj sorod,
naj se v omiko žene;
obhajal boš veseli god
Slovenje oživljene!*

Slomšek Pesmi str. 2.

(Čuje se petje od strani:)

Prvi zbor:

Preljubo veselje, oj kje si doma?
Povej, kje stanuješ moj ljubček srea?
Po hribih, dolinah za tabo hitim,
Te videti hočem, objeti želim.

Slomšek P. str. 60.

Drugi zbor:

Sloven'c Slovenca vabi,
če se ti pit' ne gabi,
le pridi v gor'co k nam,
boš dobre volje tam.

Ib. str. 79.

Prvi zbor:

En hribček bom kupil,
 bom trte sadil,
 prijatle povabil,
 še sam ga bom pil.

Ib. str. 81.

Drugi zbor:

Na svetu lepše rože ni,
 kakór je vinska trta:
 po zimi spi, po let' cveti
 v jesen sodé nataka.

Ib. str. 80.

Oba zbora skupaj:

Lahko noč!
 Bog nam daj svojo pomoč.
 Ker smo delo dokončali,
 da bi tudi dobro spali,
 vsa vročina zdaj je proč
 lahko noč!*)

Ib. str. 56.

*) Ako treba, se jih poišče še več Slomšekovih.

4. prizor.

(*Drugi angel v modri obleki se spusti z višave na streho. V eni roki drži zlate bukve, v drugi pa zlato pero. Med tem se čuje petje kakor spredaj:*)

O Ponkva ti, o dragi Slom,
ti slavnega si moža dom!
Oj slava tebi, slava!

Po končanem petju govori

drugi angel

počasi in slovesno:

*Pisatelj bodi slaven,
učene bukve piši,
modrost razlagaj, išči,
učitelj rodu praven!
Z omiko rod svoj blaži,
milobo, slast jezika
domačega jim kaži!*

(Godba začne svirati in pevci zraven pojo:)

Naprej zastava slave,
na boj slovenska kri!
za vero, dom, cesarja,
naj sree nam gori!

5. prizor.

(*Tretji angel v rdeči obleki se spusti z višave na streho ter se postavi v vrsto s prvim in drugim, tako, da stoji sredi med njima. V eni roki drži škofovsko kapo [mitro], v drugi pastirsko palico [pastorale]. Medtem se ponavlja petje kakor pri prvem in drugem angelu:)*

O Ponkva ti, o dragi Slom,
ti móža slavnega si dom!
Oj slava tebi, slava!

Po končanem odpevu govori

tretji angel :

*Pastir ti bodeš višji,
vladika-škof naródu,
kot ljudstvo ni imelo
po svetem ga Metódu!*

(Prizor treh angelov traje dalj časa. Medtem pojó združeni pevski zbori nalašč za slovesnost zloženo *kantato*. Godba spremlja petje.)

Slomšku.

Slomšek Anton, zvezda svetla
ti na nebu si slovenskem,
slava tebi vekomaj!
Bog te národu poslal je,
da otel bi ga pogina —
to spoznamo vsi sedaj.

Vse je spalo, ti si dramil;
vse umira, ti oživljaš,
ti zaspani rod budiš.
Noč in dan se trudiš, delaš,
pišeš, pevaš, krog potuješ,
in modrosti jih učiš.

Naša štajerska dežela,
krasna naša domovina,
da je tujec ni požrl —
da sta danes še slovenski
Drava in *Savinja* bistra . . .
ti si vragu ju izdrl.

Slomšek Anton, svetla zvezda
ti nam bodi v hudem boju,
ti nam kaži pravo pot!
Tvojih naukov se držimo,
bomo se držali zvesto,
dokler živel bo naš rod!

6. prizor.

(V jutru pred cerkvijo na Ponkvi. Marina. Botri z novokrščencem, gredoč iz cerkve.)

Marina:

(zeló radovedna)

Novokrščenca imate?
Fantek je, al' deklica?

Botra:

Fantek, fantek, čvrst in močen,
Tonček, mladi Tonček je!

Marina:

Ah, odkod ste ga prinesli,
recite, čigavo je?

Boter:

Aj, na Slomu smo ga našli
to preteklo zadnjo noč —

Marina:

(naglo seže v besedo)

Jelite, o pólnoči —

Babica :

Ura bila je pol' ene
v noči, ravno, ko na svet
fantek, Tonček naš, je prišel.

Marina :

Čujte, čujte, ljudje božji!
Ravno toto, zadnjo noč
so o polnoči godile
imenitne se reči.
Gledala sem, videla,
kar nikoli človek ne bi
veroval . . . !

ah, veste botra? —

škofa nosite na rokah!

Le povejte jim doma,
da so angeli nebeški
kapo, palico škofovsko,
tam nad streho, tam nad Slomom,
so držali v sinjem zraku
ravno pač v taisti uri,
ko se v hiši je rodilo
dete to izvóljeno!

(stopi k botri:)

Dajte, dajte, naj ga vidim,
naj ga vidim in poljubim,

dete srečno, bláženo,
od Boga izvóljeno!

(Vzame otroka na svoje roke in ga poljubi.)

Tonček moj — o Tonček zlati —
nad vse srečna tvoja mati,
blažen tvoj je rojstni dom!
slaven bo na veke Slom!

(Se veselja razsolzi. Botra vzame otroka nazaj in odide. Marina
gleda za njoj.)

Rada, zdaj umrjem rada . . .
dol iz boljšega svetá
bom veselo gledala
čudežnih rečij spolnitev —

(odide za botrovi; zastor se spusti.)

7. prizor.

(Dvorana. Vidi se podoba Slomškova krasno z lovor-vencem okinčana. Na mizi pred podobo srebrna lira, zlate bukve in pero, pa mitra in pasturale.)

Deklamator:

(nastopi in govori slovesno)

Zahvaljen, Bože mili,
vladár rodov zemeljskih,
zahvaljen, o Gospod!
Ozrl si zopet milo,
ozrl se ljubeznivo
na naš slovenski rod!
Mu vzbujaš učenike,
budnike in vodnike,
naj brani dom si, vero,
predrago nad vso mero!

* * *

Ko je pred tisoč leti
sovrag se ljuti vzdignil,
zatreti rod naš htel:
poslal si Ti Cirila

in svetega Metoda —
 si v varstvo nas sprejel;
 luč vere sta prižgala,
 omiko, moč nam dala,
 da nas požrli niso,
 nam dom razdrli niso!

* * *

Ko v naši dobi znova
 začenja boj se ljuti,
 se ljudstva grdo trô:
 si dal nam novih možev,
 dal Slomška Antona . . .
 naj dom nam branijo.
 Se trudi in žrtvuje,
 življenja dni daruje
 za blagor očetnjave,
 za čast nam majke Slave.

* * *

Mladina slastno srkaj,
 se duha tu napivaj,
 nja drži se, moj rod!
 Njegove nauke zlate

premišljaj neprestano,
 njih drži se povsod!
 Za vero, dom, cesarja,
 — to Slomšek naš poudarja —
 Slovenci naj živijo
 in vsaki čas gorijo!

* * *

(roke sklene)

Oj dragi Slom, o srečni Slom —
 pozabil nikdar te ne bom —
 oj slava, večna Slava!

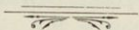
(Godba svira Slomšekovo koračnico. Pevci zapoje Koseskijevo
 odo: *Kdo je mar?*)

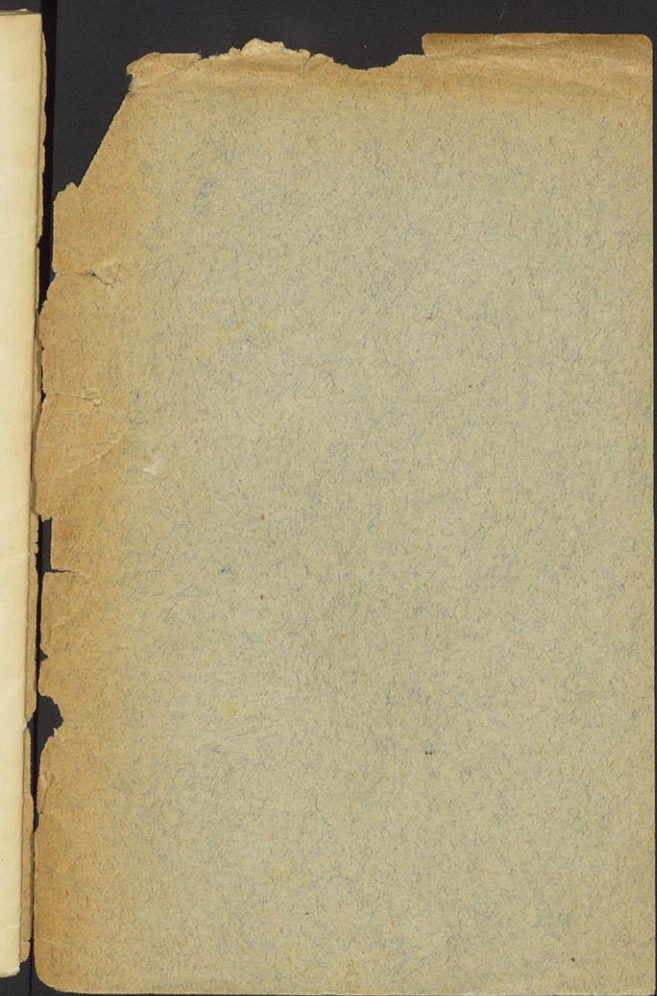
Kdo je mar?

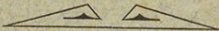
Vse doseže, kar mu drago,
Bodi slava, bodi blago,
Vse doseže sosed moj.
Dlan domá mu ne odreče,
Gre na tuje, dobro steče,
Njemu zlata kaplja znoj.
Vidši tujče krasne čine,
Se zavzame iz daljine —
Kdo je mar?
Mi zapojmo: Rodovine
Je slovenski oratar!

V zbor učenih, vedi slava,
Stopi moder, bistra glava,
Vse jezike sveta zna. “
Če zapoje, vse pogleda,
Na katedru grom beseda,
Zvezde šteje, pravdo dá.
Svet posluša modrovine,
Se začudi koncu tmine —
Kdo je mar?
Taka glava korenine
Je slovenski oratar!

Pusti svet opravke svoje,
«Sursum corda» v domu poje
Mož pobožen, rajski svat.
Vse obrne v božjo slavo,
Mitra kinči sveto glavo,
Papež piše: «Ljubi brat!»
Kadar grob nemilo zine,
Angel čist na svetu mine —
Kdo je mar?
Ta pobožen korenine
Je slovenski oratar.

Založil in natisnil D. Hribar v Celju.

1900.

